

TEEKENINGEN DOOR HAN VAN MEEGEREN

Panorama Mesdag

In den regel zijn teekeningen van vertrouwelijke aard, zij prikkelen de belangstelling op eendere wijze als bijv. de briefwisseling van een dramaturg of romanschrijver het doet. Zij gunnen ons vaak een kijkje achter de schermen, toonen ons den kunstenaar in zijn onbewaakte momenten en ontleenen juist daaraan voor een niet gering deel hun aantrekkelijkheid. Het geldt niet alleen voor krabbels en schetsen, aanloopen en studies, rap vastgelegde impressies en compositorische ontwerpen, koriom voor al die bladen, die slechts een „voorloopige” waarde beoogen te bezitten; het geldt tevens voor menige gaaf doorwerkte, wezenlijk voltooide teekening. Het schilderij vertoont vaak zijn maker zooals deze zijn wil of zich voordoet te zijn, de teekening meestal zooals hij onherroepelijk is. Wie een kunstenaar als Dürer bijv. van den intiemen, persoonlijken kant wil leeren kennen, zal meer houvast hebben aan zijn innig bewogen teekeningen dan aan zijn technisch voldragen gravures of stijlrijke schilderstukken.

Immiddels gaat deze stelling niet altijd op; er zijn altijd de uitzonderingen, die den regel bevestigen, en Han van Meegeren lijkt mij daartoe te behooren. In zijn teekeningen vindt men nergens of zoo goed als nergens de bovenbedoelde argeloosheid, zij hebben integendeel, alhoewel vlot voorgedragen, een zeer bewust en ik zou haast willen schrijven, een pretentieus aanzien. Het zijn over het geheel „museumteekeningen”, van groot formaat, beraden vlakvulling en diepzinnige of althans als diepzinnig bedoelde strekking, hetgeen vooral geldt voor de allegorische en bijbelsche werken, zooals Golgotha, Salome, Arbeid, Het huwelijk e. d. Sommige zijn met kleur verhoogd, maar de kleur heeft in deze teekeningen een louter sierende, geen expressieve beteekenis; compositie, lijn en toon, bovenal echter de toon, blijven voor Van Meegeren de eigenlijke expressiemiddelen.

Knap is de exposant zonder twijfel, knap en handig en ook „apart” in zijn vulling van het vlak, zijn sierlijk snelle lijnvoering en overwogen tintwaarden. Persoonlijk kan ik die kunde het beste waardeeren in teekeningen, waarin hij niet te hoog grijpt, zooals in sommige genreachtige dingen — hij is daarin bij tijden aan Piet van der Hem verwant — en in de decoratieve tafereelen van vogels of dieren, waarvan o.a. Hert en slang, Vechtende pauwen en Zilverreiger afzonderlijke vermelding verdienen.

Tegen de symboliek of monumentaal gerichte figuur-composities, die den hoofdschotel vormen op de tentoonstelling en door den teekenaar zelf vermoedelijk het belangrijkste zullen worden geacht, moet men echter verschillende bezwaren aanvoeren. Voornamelijk dit, dat zij te weinig aandoen als bezielde verbeeldingen en te zeer als ideeënmaskarades, als „littéraire” bedenksels van soms zeer pathetischen, soms vernuftigen, steeds meer of minder sensationeelen aard. Het motief, de idee, de intellectueele inhoud, is m.a.w. heel veel belangrijker dan de vormgeving, die ongetwijfeld van een genoegzaam teekentalent getuigt, maar die m.i. weinig past bij de geestelijke bedoeling. Want de middelen doen vrij uiterlijk aan en vaak zelfs eenigszins fotografisch of filmisch, hetgeen men bij een kunstsoort als deze niet verwacht en in den grond tegenstrijdig mag heeten aan de symbolieke gerichtheid.

Een ideeënkunst stelt nu eenmaal andere en hooge eischen, wil zij rechtstreeks als verbeelding overtuigen en niet langs den weg van de intellectueele interpretatie begrepen moeten worden. Hodlers „Willem Tell” is een symbolische verbeelding, waarbij inhoud en vorm onafscheidelijk versmolten zijn en die geen enkelen uitleg van noode heeft; maar bij een teekening als „Oorzaak en gevolg” vraagt men zich af, wat deze ingewikkelde allegorie precies te beteekenen heeft, en zelfs, of de tweeluik van links naar rechts of van rechts naar links gelezen moet worden.

W. Jos. de Gruyter